



**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
університету
20 лютого 2020 року,
протокол № 7 .

Проректор з навчальної роботи,

_____ Л.І.Чорний

21 лютого 2020 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ПРАВНИЧІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за денною формою навчання**

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 2
2. Заплановані результати навчання	– 3
3. Програма навчальної дисципліни	– 5
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 7
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 7
4.2. Аудиторні заняття	– 8
4.3. Самостійна робота студентів	– 8
5. Методи навчання та контролю	– 8
6. Схема нарахування балів	– 9
7. Рекомендована література	– 9
7.1. Основна література	– 9
7.2. Допоміжна література	– 10
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 10

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 29	Міжнародні відносини
2. Код і назва спеціальності	– 293	Міжнародне право
3. Назва спеціалізації	–	не передбачено
4. Назва дисципліни	–	Правничі системи сучасності
5. Тип дисципліни	–	нормативна
6. Код дисципліни	–	ОДПП 1.2.4
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	бакалавр
9. Курс / рік навчання	–	перший
10. Семестр	–	другий
11. Обсяг вивчення дисципліни:		
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3,5/105	
2) денна форма навчання:		
аудиторні заняття (годин)	– 50,0	
% від загального обсягу	– 47	
лекційні заняття (годин)	– 30,0	
% від обсягу аудиторних годин	– 54	
семінарські заняття (годин)	– 20,0	
% від обсягу аудиторних годин	– 46	
самостійна робота (годин)	– 55	
% від загального обсягу	– 53	
тижневих годин:		
аудиторних занять	– 4,0	
самостійної роботи	– 4,5	
12. Форма семестрового контролю	–	екзамен

13. Місце дисципліни в логічній схемі:
- 1) попередні дисципліни – ОДПП 1.2.3. Історія міжнародного права
 - 2) супутні дисципліни – ОДПП 1.2.5. Порівняльне конституційне право
 - 3) наступні дисципліни – ОДПП 1.2.6. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини
14. Мова вивчення дисципліни – Українська.

2. Заплановані результати навчання

<p>Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни</p>	<p style="text-align: center;"><u>Загальні компетентності</u></p> <p>ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК -3 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; ЗК-9. Здатність цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність.</p> <p style="text-align: center;"><u>Спеціальні компетентності</u></p> <p>СК-1. Здатність розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, форми та способи їх реалізації, типи та види міжнародних акторів, їх роль в сучасних міжнародних відносинах та міжнародній політиці. СК-2. Вміння характеризувати природу та джерела зовнішньої політики держави, еволюцію підходів до формування та здійснення зовнішньої політики, принципи організації системи зовнішньої політики та функціонування інститутів зовнішньої політики. СК-10 Уміння дотримуватися основних норм дипломатичного та ділового етикету, здатність враховувати фундаментальні особливості культури та менталітету представників іноземних держав СК-13 Уміння розуміти особливості міжнародно-правових явищ, прогнозувати основні напрямки розвитку міжнародного права. СК-14 Здатність адаптувати та використовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.</p>
<p>Результати навчання</p>	<p>ПРН-2 Здатність демонструвати знання та глибоке розуміння фактів, джерел, принципів, доктрин, теорій, механізмів, пов'язаних із явищами та процесами у міжнародному середовищі.</p> <p>ПРН-11 Уміння вести формальну та неформальну ділову бесіду у сфері міжнародних відносин і зовнішньої політики.</p> <p>ПРН-12 Здатність на професійному рівні брати участь у фахових дискусіях із міжнародно-правових і загально юридичних питань; поважати опонентів та їхню позицію</p> <p>ПРН-13 Уміння пояснювати природу та зміст основних міжнародно-правових явищ і процесів.</p>

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:
1. Знання <i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>
1.1) відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату правничих систем сучасності;
1.2) поняття держави у правничих системах сучасності;
1.3) описувати характерні ознаки поглядів на правничі системи сучасності вітчизняних та зарубіжних вчених;
1.4) сформулювати систему знань з принципів, правил, законодавчих норм, форм і методів правничих систем сучасності;
1.5) освоїти об'єктивний підхід до розуміння ролі, місця та значення України у системі правничих систем.
2. Розуміння <i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>
2.1) пояснювати зміст дефініцій основних термінів, що розкривають суть правничих систем сучасності;
2.2) класифікувати основні положення про підтипи правничих систем;
2.3) виділяти види та основні положення правничих систем;
2.4) визначати місце і роль України у правничих системах;
2.5) давати оцінку ресурсного потенціалу країни.
3. Застосування знань <i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>
3.1) працювати з міжнародними нормативно-правовими актами;
3.2) застосувати набуті знання у вирішенні практичних питань;
3.3) знаходити недоліки та порушення міжнародного законодавства;
3.4) аналізувати та надавати характеристику міжнародним організаціям;
4. Аналіз <i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>
4.1) Аналізувати джерела та принципи правничих систем сучасності;
4.2) розділяти відмінності у видах правничих систем;
4.3) визначати основні принципи правничих систем сучасності;
4.4) визначати особливості підтипів у окремих видах правничих системах;
4.5) давати оцінку ресурсного потенціалу країни, в рамках правничих систем сучасності.
5. Синтез <i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>
5.1) аргументувати міжнародно-правове регулювання порівняльного законодавства;
5.2) пояснювати основні вимоги становлення правових сімей;
5.3) врегулювати механізму зближення національних правових систем;
5.4) вибрати моделі правових сімей;
5.5) визначити місце і роль України у правничих системах сучасності.
6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>

6.1) оцінювати роль становлення порівнювального правознавства;
6.2) робити висновок щодо врегулювання особливостей становлення правових сімей;
6.3) встановлювати чіткі ознаки джерел різних правничих систем;
6.4) пояснювати техніку організації й механізм здійснення типологізації правових систем;
6.5) узагальнювати практику застосування засад порівняльного правознавства.
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатомірності та альтернативності сучасної культури)</i>
7.1) засвоїти основні принципи визначення правової природи правничих систем сучасності;
7.2) розробляти поточні та перспективні плани діяльності організації;
7.3) складати звіти про виконання завдань;
7.4) робити висновки за результатами особистої праці;
7.5) створювати комунікативні зв'язки з оточуючими.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства. Типологізація правових систем

При підготовці слід дослідити основні підходи до визначення поняття «порівняльне правознавство» та правову природу цієї науки, визначити, який з цих підходів домінує у юридичній думці України. Крім того, слід окреслити місце порівняльного правознавства в системі юридичних наук та його значення для науки і практики юриспруденції.

Основну увагу слід звернути на те, чим предмет науки відрізняється від об'єкта та розкрити основні точки зору щодо визначення предмета і об'єкта порівняльного правознавства. Також, слід розкрити поняття порівняльно-правового методу, прийоми та способи з яких він складається, зміст основних принципів порівняльно-правового дослідження, а також навести класифікацію видів порівняльно-правових досліджень.

Третє питання передбачає дослідження американського, європейського та радянського підходів до системи порівняльного правознавства.

При підготовці четвертого питання студент повинен визначити основні етапи розвитку порівняльного правознавства, а також окреслити основні школи порівняльно-правової науки, що існують у світі.

Тема 2. Романо-германська правова сім'я

Перше питання передбачає характеристику поняття та ознак романо-германської правової системи, підходи до сфери її поширення.

При підготовці другого питання потрібно окреслити основні етапи становлення романо-германської правової сім'ї. Особливу увагу слід звернути на роль рецепції римського права, діяльності європейських університетів, впливу канонічного права, роль *lex mercatoria*, значення кодифікації та права ЄС для розвитку цієї правової сім'ї.

При підготовці четвертого питання слід перш за все охарактеризувати сутність та критерії поділу правових систем романо-германської правової сім'ї на публічне і приватне право. Потім зупинитися на аналізі ознак окремих галузей публічного і приватного права, їх класифікації.

Характеризуючи джерела права романо-германської правової сім'ї слід зупинитися на особливості правових норм у романо-германському праві, ролі нормативно-правового акта, міжнародного договору, правового звичаю.

Тема 3. Англо-американська правова сім'я

Перше питання передбачає характеристику ознак англо-американської правової сім'ї, особливої ролі судового прецеденту у її розвитку, а також географії її поширення.

Відповідь на друге питання слід почати з дослідження історії становлення правової системи Англії, виникненню і реформуванню загального права, поняття права справедливості та його співвідношення з загальним правом, потім перейти до аналізу основних етапів розвитку правової системи США.

Третє питання передбачає визначення критеріїв поділу системи права на частини, характеристику основних галузей матеріального та процесуального права, роль кодифікаційних робіт для їх розвитку.

Характеризуючи джерела англо-американського права, слід перш за все розкрити роль прецеденту як джерела права, принципи його виділення та застосування, структуру, методи пошуку *ratio decidendi*. Потім слід проаналізувати роль закону, делегованого законодавства, звичаю та правової доктрини як джерел права.

Відповідь на п'яте питання передбачає характеристику сучасного права Англії, а саме: структуру системи права, роль права ЄС у її розвитку, а також характеристику її правової системи.

Характеризуючи правову систему США слід спершу зупинитися на ролі Конституції та федерального законодавства для правової систем США, розглянути структуру та рівні системи права. Потім необхідно охарактеризувати окремі галузі права (цивільне, кримінальне, право інтелектуальної власності, цивільний процес, кримінальний процес).

Тема 4. Змішаний тип правової сім'ї. Пострадянські правові системи

Перше питання передбачає характеристику поняття і критеріїв виділення змішаної правової сім'ї, географії їх поширення.

При підготовці другого питання слід звернути увагу на ознаки скандинавської правової сім'ї, а також характеристику місця скандинавського права на правовій карті світу.

Відповідь на третє питання слід почати з дослідження історії становлення правової системи Швеції, розкрити її роль у формуванні правової системи Фінляндії, а потім охарактеризувати основні етапи формування правової системи Данії, та її вплив на правові системи Норвегії та Ісландії. Особливу увагу слід приділити історичній ролі Датського Кодексу Крістіана V та Зводу законів Шведської держави, а також впливу членства цих держав у ЄС на їх правові системи.

Четверте питання передбачає характеристику законів, підзаконних актів, правових звичаїв, міжнародних договорів та судового прецеденту як джерел права в скандинавській правовій сім'ї.

П'яте питання передбачає визначення ознак латиноамериканської правової сім'ї, їх особливостей, зумовлених впливом європейського та американського права.

Відповідь на шосте питання передбачає характеристику історії розвитку правових систем латиноамериканських держав у колоніальний і постколоніальний періоди, а також ролі кодифікаційних робіт.

При підготовці сьомого питання слід звернути увагу на роль законів, підзаконних актів, міжнародних договорів та правової доктрини як джерел права. Крім того, необхідно охарактеризувати уніфікацію права в межах латиноамериканської правової сім'ї, зокрема особливості Кодексу Бустаманте.

Тема 5. Релігійна, традиційно-етична та традиційна правова сім'я

Відповідь на перше питання слід почати з критеріїв виділення і класифікації релігійних правових систем. Потім охарактеризувати основні риси релігійних правових систем та географію їх поширення.

При підготовці другого питання слід звернути увагу на ознаки індуського права, особливо кастовий характер індуїзму, наявність декількох шкіл та значний вплив інших правових систем.

Відповідь на третє питання слід почати з дослідження релігійних джерел індуського права (вед, смрит, сутр, шастр та нибандх), потім перейти до аналізу звичаїв, законодавства та судової практики, правової доктрини як джерел права.

Четверте питання передбачає характеристику ознак та джерел іудейського права. Особливу увагу слід звернути на роль Талмуду, Мидраша та рішень єврейських релігійних судів.

П'яте питання передбачає визначення та характеристику підсистем правової системи Ізраїлю, історії її розвитку, ролі Конституції в системі джерел права.

Тема 6. Міждержавні (міжнародні) правові системи. Механізм зближення національних правових систем

Запобігання і подолання юридичних колізій. Зближення національних законодавств. Модельні законодавчі акти. Уніфікація правових норм. Міжнародно-правова допомога.

Поняття міждержавної правової системи. Порівняно-правовий аналіз у федераціях і об'єднаннях конфедеративного типу. Порівняльний аналіз законодавств країн – членів Співдружності Незалежних Держав.

Становлення європейського права. Зміст європейського права. Основні ознаки та особливості правової системи Ради Європи. Основні ознаки та особливості правової системи Європейського Союзу. Європейський правовий простір. Наближення правопорядків у країнах Європейського Союзу.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин												
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання						
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1.	Теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства. Типологізація правових систем	18	4	4	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
2.	Романо-германська правова сім'я	18	6	2	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
3.	Англо-американська правова сім'я	16	4	2	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
4.	Змішаний тип правової сім'ї. Пострадянські правові системи	20	6	4	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
5.	Релігійна, традиційно-етична та традиційна правова сім'я	16	4	4	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
6.	Міждержавні (міжнародні) правові системи. Механізм зближення національних правових систем	17	6	4	–	–	7	–	–	–	–	–	–	–
	Усього годин:	105	30	20	–	–	55	–	–	–	–	–	–	–

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні, лабораторні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних, лабораторних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання у вигляді рефератів.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- презентація виконаних есе за завданою тематикою.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

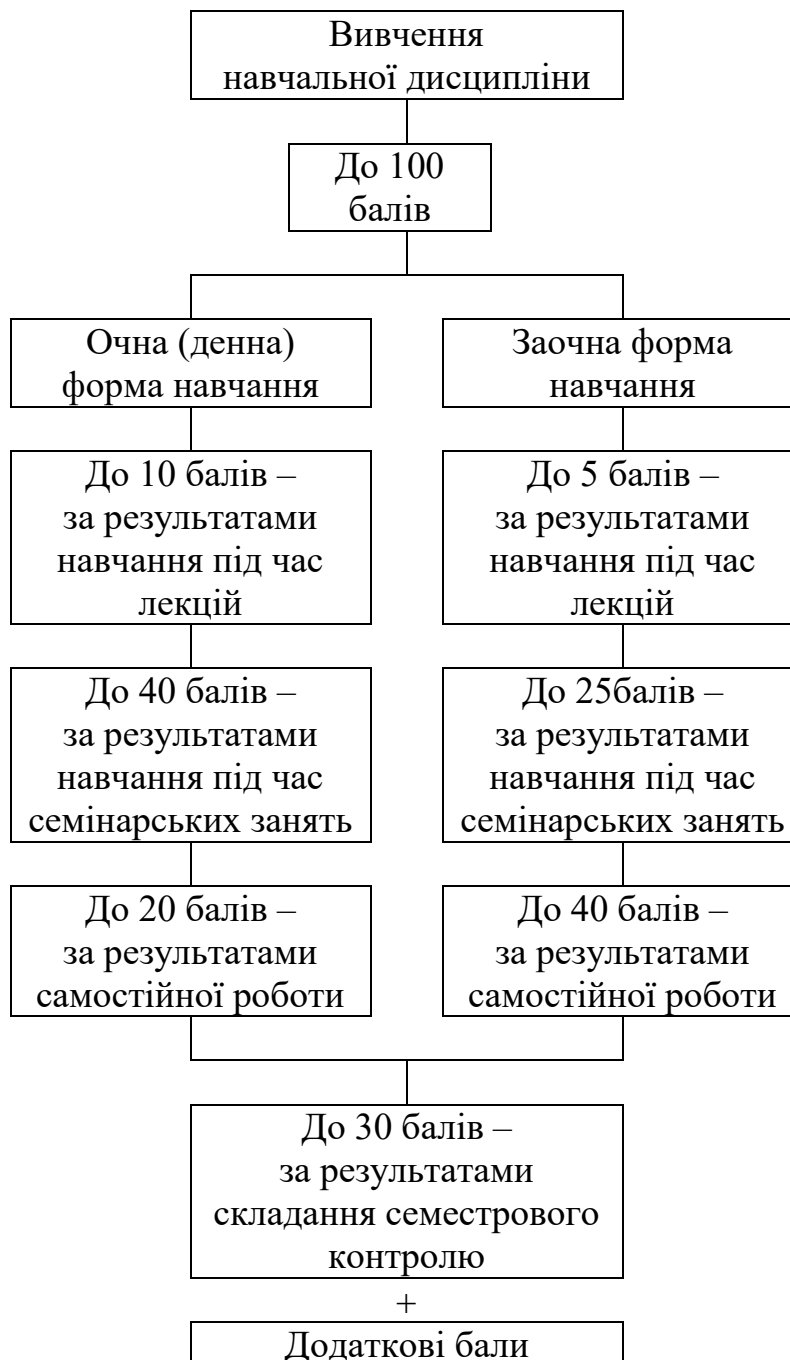
- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі іспиту.

Структура екзаменаційного білету включає три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:



7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Лисенко О.М. Предмет порівняльного правознавства. *Право України*. 2001. № 3. С. 54-57.
2. Мороз С.П. Правничі системи сучасності : навч. посібн. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.

3. Порівняльне правознавство у таблицях: навчальний посібник / Петришин О.В., О.В.Зінченко, Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. Харків: Право, 2016. 164 с.

4. Порівняльне правознавство: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В.Д. Ткаченко, С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов; За ред. В.Д. Ткаченка. Х., 2003. 274 с.

5. Порівняльне правознавство: підручник/ С. П. Погребняк [та ін.]. ; ред. О. В. Петришин; Нац. ун-т "Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого". Х.: Право, 2011. 272 с.

6. Рабель Э. Задачи и необходимость сравнительного правоведения: Пер. с нем. Екатеринбург, 2000. 47 с.

7. Скакун, О.Ф. Общее сравнительное правоведение. Основные типы (семьи) правовых систем мира: учебник; Мин-во образования и науки Украины. К.: Ін Юре, 2008. 464 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Акопян О. А. Правовые модели и реальность : монография / О. А. Акопян, Н. В. Власова, С. А. Грачева ; отв. ред. Ю. А. Тихомиров и др. М. : Норма, 2015. 280 с.

2. Батлер В. Е. Місце пострадянських правових систем на правовій карті світу : відкрита лекція / В. Е. Батлер ; пер. з англ. К. О. Черниченка ; за ред. О. В. Кресіна. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київський націон. ун-т імені Тараса Шевченка, 2009. *Серія науково-методичних видань "Академія порівняльного правознавства"*. 2009. Вип. 19. 20 с.

3. Гартман М. Т. Генезис єврейської правової системи : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Ужгород : Ужгородський націон. ун-т., 2016. 226 с.

4. Луць Л. А. Типологізація сучасних правових систем світу : відкрита лекція. К. ; Сімферополь, 2007. *Серія науково-методичних видань "Академія порівняльного правознавства"*. 2007. Вип. 3. 23 с.

5. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності : монографія / за заг. ред. Ю. Л. Бошицького. К. : Кондор, 2012. 616 с.

6. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток : монографія / за заг. ред. В. С. Журавського. К. : Юрінком-Інтер, 2003. 296 с.

7. Скакун О. Ф. Правова система – держави, суспільства, регіону, світу? (Щодо базових категорій порівняльного правознавства) : відкриті лекції Третього міжнар. наук. семінару «Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку». К. ; Х. ; Сімф. : Логос, 2008. 32 с.

8. Шевчук С. Порівняльне прецедентне право з прав людини : монографія. К. : Реферат, 2002. 344 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт ООН: <https://www.un.org>.
2. Офіційний сайт НАТО: <https://www.nato.int>.
3. Офіційний сайт ЄС: <https://eeas.europa.eu>.
4. Офіційний сайт ОБСЄ: <https://www.osce.org>.

Розробник робочої програми:

викладач дисципліни –

в.о. старшого викладача кафедри,

кандидат юридичних наук

_____ В. А. Романюк

13 січня 2020 року

Схвалено кафедрою міжнародного та європейського права

13 січня 2020 року, протокол № 6.

завідувач кафедри, к.ю.н., доцент

_____ О.Ю. Черняк

13 січня 2020 року

Декан юридичного факультету, доцент кафедри, кандидат юридичних наук,
доцент

_____ С. А. Крушинський

12 лютого 2020 року

Погоджено методичною радою університету 13 лютого 2020 року,
протокол № 5.

Голова методичної ради, _____ І.Б. Ковтун

13 лютого 2020 року

Обліковий обсяг програми – 0,7 ум.др.арк.

Оновлення робочої програми:

Викладач дисципліни:

доцентка кафедри, к.ю.н.,

доцент

26 серпня 2021 року

_____ Роксолана ІВАНОВА

Схвалено кафедрою кримінального права та процесу 26 серпня 2021 року,
протокол № 1.

Завідувачка кафедри, к.ю.н.,

доцентка

26 серпня 2021 року

_____ Олена ЧЕРНЯК

Обліковий обсяг оновлення – 0,04 ум.др.арк.